

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Antonela Bučko

**IGRE I ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI ZA OČUVANJE OKOLIŠA
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

**IGRE I ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOST ZA OČUVANJE OKOLIŠA DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Kolegij: Igre u odgoju za okoliš

Mentorica: izv. prof. dr. sc Edita Borić

Studentica: Antonela Bučko

Matični broj:2610

Osijek, 2015.

SAŽETAK

Igra za djecu predstavlja način izražavanja. Kroz igru djeca uče o sebi i drugima, to je osnovni način socijalizacije i stvaranja veza i prijateljstava. Igra je izuzetno važna za razvoj osobina, navika i socijalnih vještina djeteta. Djeca kroz igru uče, naročito u prvih šest godina života, ali i kasnije. Najčešće ih dijelimo na funkcionalnu igru, simboličku igru i igru s pravilima. Djeca kroz igru trebaju naučiti uspostaviti kontakt s drugom djecom, davati i uzimati od drugih, biti u interakciji s vršnjacima, vidjeti stvari sa stajališta drugog djeteta, čekati svoj red, pokazati poštovanje za tuđa prava, te rješavati konflikte. Igre i razne aktivnosti u odgoju za očuvanje okoliša sve se više primjenjuju u predškolskoj dobi, kako bi kod djece, još od malih nogu razvili ljubav prema okolini. Ekološki odgoj je stjecanje suvremenih znanja, razvijanje sposobnosti i stavova djeteta o ekološkim procesima, posebnostima i zakonitostima u okolišu. Ekološka svijest djeteta je rezultat praktične aktivnosti djeteta. Cilj ovoga rada je potaknuti djecu na sudjelovanje i uključivanje u igre i istraživačke aktivnosti, kako bi djeca učila neposredno promatrajući, uključujući se i sudjelujući u aktivnostima, obogaćivala svoja znanja o očuvanju okoliša, i svijetu oko sebe. Za provjeru znanja koristila sam evaluacijske listiće, intervju s odgojiteljicom, te listiće eksperimentalne i kontrolne grupe. Eksperimentalna grupa je pokazala veće znanje za pak 4 % od kontrolne grupe. Taj rezultat nam ukazuje da djecu više motiviraju istraživačke aktivnosti u prirodi, kada su u „dodiru“ s onim što istražuju, nego kada se istraživanje provodi u sobi. Djeca su pokazala veliko znanje na temu očuvanja okoliša.

Ključne riječi: dijete, okoliš, istraživanje, igra, odgojitelj

SUMMARY

A game for children is a way of expression. Through play, children learn about themselves and others, it is a primary means of socialization and creating links and friendships. The game is extremely important for the development of personality, habits and social skills of the child. Children learn through play, especially in the first six years of life, but also later. Games usually divided into functional play, symbolic play and game rules. When children play they need to learn to make contact with other children, to give and take from others, interact with peers, to see things from the perspective of another child, wait your turn, show respect for the rights of others, and resolve conflicts. Games and activities in environmental education is increasingly being applied in the pre-school age, to children, from an early age developed a love for the environment. Ecological education is the acquisition of modern knowledge, developing skills and attitudes of the Child on ecological processes, peculiarities and regularities in the environment. Environmental awareness of the child is the result of practical activities. The aim of the research is to examine how children interested in environmental activities, and whether the activity itself, acquire new knowledge and complement previously. In the implementation of the themes I used the action research, because action research fosters the knowledge and progress on a given topic. To check the knowledge I used evaluation sheets, interviews with the teacher, and leaves the experimental and control groups. The experimental group showed greater knowledge of even 4% of the control group. This result indicates that children more motivated research activities in nature, when they have contact with what they are investigating, but when the research is carried out in the room. The children showed great knowledge on the subject of environmental protection.

Keywords: child, environment, research, game, educator

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. IGRA	2
3. VRSTE IGARA.....	4
3.1. Funkcionalna igra	4
3.2. Simbolička igra	5
3.3. Igra s pravilima	6
3. VAŽNOST EKOLOŠKIH SADRŽAJA U ODGOJU I OBRAZOVANJU.....	7
3.1. Cilj odgoja za očuvanja okoliša.....	8
3.2. Kako razviti ekološku svijest kod djeteta	9
3.3. Uloga odgajatelja u provođenju odgoja i obrazovanja za okoliš	11
5. METODOLOGIJA PEDAGOŠKOG ISTRAŽIVANJA.....	12
5.1 Cilj istraživanja	12
5.2. Hipoteza	12
5.3. Uzorak	12
5.3. Instrument.....	12
5.5. Metoda prikupljanja podataka	13
5.6. Rezultati i rasprava	14
6. ZAKLJUČAK.....	19
LITERATURA	20
PRILOZI.....	21

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Editi Borić na ugodnoj suradnji i pomoći pri izradi diplomskog rada. Najveća hvala mojim roditeljima koji su mi omogućili studiranje te bila podrška tijekom cijelog studija.

1. UVOD

Igra je slobodna, spontana aktivnost koja proizlazi iz unutrašnje djetetove potrebe. Također je i prerađena stvarnost u skladu s dječjim doživljajem. Dijete kroz igru razvija svoje stvaralačke vrijednosti, te ne samo stvaralačke već i kognitivne, emocionalne, govorne i socijalne vještine. Kroz igru dijete rješava najjednostavnije i najlakše sukobe, svoje strahove, teškoće, vježbaju nove vještine, koriste maštu i kreativnost, uče o odnosima s drugim ljudima, istražuju osjete, razvijaju mišiće, kognitivne sposobnost. Igranje s djecom nije samo zabava već najvažniji način poticanja razvoja djeteta. Igra se često definira kao „posao djece“. Dijete kroz igru iskazuje sve ono što u stvarnom životu ne dopušta iskazati (ljuti se na drugu djecu, viče, iskazuje agresiju na predmetima). Dijete kroz igru uči o suradnji, toleranciji, uvažavanju različitih mišljenja. U dječje vrtiće sve se češće uvode aktivnosti i projekti vezani uz očuvanje okoliša te svega što nas okružuje. Djecu od malih nogu treba učiti da okoliš moramo čuvati, zaštititi i brinuti se o njemu. U predškolskoj dobi djeca dobivaju opširnije znanje o tome što je okoliš te kako se brinuti o njemu. Djeca kroz igru izražavaju svoje doživljaje iz prirode, svoje namjere prema okolišu, znanje o svijetu koji ga okružuju i zato bi im trebalo pružiti što više takvih aktivnosti. Aktivnosti i igre vezani za okoliš, te pak i projekti, uvedeni su u predškolski program kako bi djeca usvojila ili proširila znanja o samoj okolini. Djeca će zavoljeti prirodu ako se praktično uključe u rad (npr. uređenje vrta). Stoga je potrebno prekinuti tradicionalan način učenja i zamijeniti ga iskustvenim načinom učenja. Ekološki sadržaji imaju važnu ulogu u odgoju i obrazovanju pri izgrađivanju osobnosti koja se zasniva na produciranju znanja čije su vrijednosti trajne (Newmann, 1991). Ekološki sadržaji su važan poticaj u razvijanju aktivnog odnosa djeteta prema okolišu, spretnost i navika za sudjelovanje u zaštiti i oplemenjivanju prirode i okoliša te poticaj da se djeca već od prvih dana školovanja uče stvaranju ljepšeg okoliša i održavanju već stvorenoga. Kroz ekološke sadržaje djeca moraju spoznati hitnost i važnosti problema zaštiti okoliša kao i zaštite kulturne baštine koja nije dovoljno zastupljena na svim razinama i izvući zaključna vlastito ponašanje (Pavičić, 1993). Kontinuitet u spoznavanju ekoloških činjenica i generalizacije treba uskladiti s mogućnostima djeteta, primjereno njihovoj dobi.

2. IGRA

Igra je složena, samostalna, ekspresivna i divergentna aktivnost u kojoj dijete demonstrira svoje kompetencije. Igra nastaje kao unutrašnja potreba djeteta za kretanjem, aktivnošću i djelovanjem, stoga dijete nije potrebno učiti da se igra niti ga poticati na igru. Prema izvještaju Američke akademije za pedijatriju nestrukturirana igra je zdrava i predstavlja temelj za pomoć u usvajanju socijalnih, emocionalnih, i kognitivnih vještina, ali kao i pomoć u nošenju sa stresom. U igri se svako dijete osjeća sigurno, nesputano i prihvaćeno, upoznaje samo sebe te sve što ga okružuje. Do izražaja dolaze fizička i mentalna aktivnost, suradnja, timski rad te socijalni odnosi. Keat smatra kako suradničke igre uključuju sedam aspekata ljudskog iskustva te djeluje na: zdravlje, emocije, učenje, osobne odnose, sliku o sebi i drugima, potrebu za znanjem, ponašanje.

Z. Majetić kaže: „Polazeći od toga da je igra otvorena, vanjska (praktična) aktivnost djeteta, ističemo sljedeće njene karakteristike:

1. Igra je simulativno ponašanje sa sljedećim odlikama:

- divergentnost (organizacija ponašanja na nov i neobičan način);
- nekompletnost (ne obuhvaća dostizanje specifičnog cilja, sažeto i skraćeno ponašanje);
- neadekvatnost (ponašanje nesuglasnoj datoj situaciji);

2. Igra je autotelična aktivnost, iz čega slijedi:

- da posjeduje vlastite izvore motivacije;
- da je proces igre važniji od ishoda akcije;
- dominacija sredstava nad ciljevima;
- odsutnost neposrednih pragmatičnih učinaka;

3. Igra ispunjava privatne funkcije igrača, tj.:

- oslobađa od napetosti, rješava konflikt;
- regulira fizički, spoznajni i socio–emocionalni razvoj

4. Igra se izvodi u stanju optimalnog motivacijskog tonusa, iz čega slijedi:

- igra se javlja u odsutnosti neodložnih bioloških prisila i socijalnih prijetnji;
- u stanju umjerene psihičke tenzije“ (Majetić, 1978., str. 82.).

Eugen Fink (1984) pišući o igri kaže: „Sigurno je da se dijete igra otvorenije i manje maskirano nego odrasli, ali igra nije samo mogućnost djeteta nego i čovjeka. Uvijek bivamo protjerani iz svake sadašnjosti, vučeni naprijed silom unutrašnjeg nacрта života. Igra nema ciljeve kojima služi, ona svoje ciljeve i svoj smisao ima u samoj sebi. Igra nije radi nekog budućeg blaženstva, ona je u sebi već „sreća“. Ona ima specifičnu ulogu u humanoj ontogenezi. U njoj dijete aktivno angažira sve svoje mogućnosti, te sa zadivljujućom sigurnošću pronalazi one igre koje anticipiraju njegov psihički i tjelesni razvoj. Kao slojevita dječja tvorevina, igra, nosi poruke o sebi kao o produktu: kao eksternalizacija dječjih mogućnosti nosi poruke o razvoju psihičkih funkcija: kao dio dječje subkulture nosi poruke o načinu odrastanja i djetinjstvu koje nije samo područje socijalizacije i učenja od strane odraslih, već autonomna sociokulturna realnost sa svojom vlastitom tradicijom, strukturom i funkcijama, u kojoj se djeca javljaju kao samosvjesni, aktivni subjekti. Nesumnjiva važnost igre svoje mjesto pronalazi u mnogim razmišljanjima o čovjeku, no iz pokušaja definiranja izlazi kao zatvoreni sustav koji svoju važnost gubi odrastanjem (Zagorec,2006). Razumijevanje igre kao cjelovitog fenomena, zahtijeva holistički pristup ili bar interdisciplinarni pristup. Nova znanja kako kaže Kon (1988), najčešće nastaju na granici raznih disciplina.

Drugi autori pak tvrde da je bit igre u posebnom uzbuđenju ili budnosti koji se rađaju u igri, a svoje opise prevode na neurološke pojmove, kao npr. Schulz (1979), koji određuje igru kao modulaciju budnosti.

Sutton – Smith i D. Kelly – Byrne kažu: „Prvo, igra je uvijek 'referenični okvir' i svatko tko raspravlja o njoj zna da je to tako. Riječ je o specifičnoj komunikaciji (signala, poruka, pregovora, zahtjeva) pomoću kojih se igra ostvaruje (Bateson,1972). Igra je aktivnost pretežno vezana za djetinjstvo. Rađanje u nezreloj formi, produženo i zaštićeno djetinjstvo daju prednost u prilagođavanju promjenjivoj sredini i prilagođavanju na duži rok. Kada kažemo da je igra pretežno vezana za djetinjstvo, tada mislim da ona nije samo mogućnost djeteta nego i čovjeka. Kao multifunkcionalna aktivnost ona u odrasloj dobi gubi neke funkcije, a druge bivaju naglašene (Fink, 1984).

Dijete je primarno socijalno biće, ono se od rođenja razvija i raste na slojevima kulture. Okruženo je predmetima koji su oblikovani kulturom, znakovnim sustavom koji je rezultat kulturno-povijesnog razvoja, specifičnom ljudskom interakcijom. Sve to određuje njegovu igru.

3. VRSTE IGARA

Postoji velika igrovna raznolikost u djetinjstvu, mnogostranost i složenost igre, međuodnos i preklapanja, što umanjuje vrijednost svake klasifikacije. Cjelokupna igrovna raznolikost djetinjstva najčešće se razvrstava u tri kategorije:

- *funkcionalna igra*
- *simbolička igra*
- *igra s pravilima*

3.1. Funkcionalna igra

Funkcionalna igra određuje se kao igra novim funkcijama koje u djeteta sazrijevaju- motoričkim, osjetnim, perceptivnim. S jedne strane dijete ispituje svoje funkcije, a s druge osobnosti objekata. Iako postoje neke sličnosti između funkcionalne igre u ranom djetinjstvu (naročito u prvoj godini života) moramo znati da je funkcionalna igra djeteta određena ranom socijalnom interakcijom, barem onoliko koliko i senzomotorička inteligencija (Duran, 2003; str. 16).

Nasuprot različitim mišljenjima stoji tvrdnja Piageta da funkcionalna igra, kao i senzomotorička inteligencija, nastaje u dodiru djeteta s fizičkom okolinom.

Kada je riječ o razmatranju odnosa između funkcionalne igre i socijalne interakcije možemo, uvjetno rečeno razlikovati, „slabu“ i „jaku“ tezu. Prema prvoj, socijalna interakcija utječe na pojavu i razvoj funkcionalne igre, a prema drugoj „igra je u svojim počecima socijalni, a ne solitarni čin“(Lewis,1979,str.24).

3.2. Simbolička igra

Simboličku igru većina razvojnih psihologa promatra kao razvojni fenomen, i to ili u kontekstu općeg psihičkog razvoja ili u kontekstu posebnih segmenata psihičkog razvoja djeteta. Piaget ju promatra u sklopu kognitivnog razvoja, a dovodi je u vezu sa strukturom misaone aktivnosti. Ona je za njega predstavljala izraz forme neadekvatnog mišljenja. „Bit igre je asimilacija ili primat asimilacije nad akomodacijom.“ (Piaget, 1962, str.87). Simbolička igra odgovara predoperacionalnom mišljenju. Ona je za Piageta oblik reprezentacije stvarnosti, jedna od manifestacija simboličke funkcije. Razmatrajući genezu simboličke funkcije, tj. formiranje simbola kod djece (Piaget, 1945), on govori o postojanju „individualnih simbola“ i „individualne reprezentacije“. Individualni simboli su osnova za razvoj socijalnih simbola i za komunikaciju sa socijalnom okolinom. Iz ovoga je moguće izvesti zaključak da neki vidovi simboličke funkcije pa i jednostavni oblici simboličke igre mogu razviti u socijalnoj izolaciji, te da se najprije javlja simbol, a onda komunikacija.

Simboličku igru Vigotski, Elkonin, Leontjev, Zaporožec i drugi ruski autori razmatraju pod nazivom igra uloga. Nastanak igre uloga tijekom povijesnog razvoja, smatraju oni, određen je izmjenom mjesta djeteta u sustavu društvenih odnosa.

„Igra uloga je aktivnost u kojoj dijete, motivirano željom-živjeti društveni život s odraslim članovima društva; prvo, uzima ulogu odraslog; drugo, stvara igrovnu situaciju putem prijenosa značenja s jednog predmeta na drugi; treće, uvjetno prikazuje djelatnost odraslih, modelirajući motive, ciljeve norme odraslih“ (Elkonin, 1975, str. 18.).

3.3. Igra s pravilima

Igre s pravilima djetete zatječe u već gotovom obliku i ovladava njima kao elementom kulture, ali sudjeluje i u stvaranju novih. Za igre s pravilima Piaget kaže da se rijetko javljaju u dobi od 4 do 7 godina, i da uglavnom pripadaju razdoblju od 7 do 11 godina, a zadržavaju se tijekom cijelog života. Igre s pravilima su igre sa senzomotoričkim kombinacijama (trke, špekuliranje, loptanje itd.) ili intelektualnim kombinacijama (karte, šah itd.) u kojima se pojedinci natječu (inače bi pravila bila beskorisna) i koje su regulirane ili kodeksom koji je preuzet od starijih generacija ili privremenim sporazumom. Igre s pravilima mogu biti rezultat činova odraslih koji su zastarjeli (magijsko – religijskih po porijeklu) ili senzomotoričkih, praktičnih igara koje su postale kolektivne, ali koje su izgubile čitav, ili dio svog imaginativnog sadržaja, tj. svoj simbolizam.“ (Piaget, 1962, str. 144). U igrama s pravilima postoje pravila, kolektivna disciplina, kodeks časti i fair play, te one predstavljaju „zadivljujuće socijalne institucije“ i „pravi politički materijal djetinjstva“. Piaget dovodi igre s pravilima u vezu s dječjim moralnim razvojem. J. Chateau razmatra igre s pravilima u relaciji sa samopotvrđivanjem, samousavršavanjem, društvenim potvrđivanjem (putem podčinjavanja pravilima). Ivić (1983) igre s pravilima smatra jednim oblikom komunikacije (u dječjoj grupi, te između djece i odraslih), tipom socijalne prakse djece, mehanizmom reguliranja društvenih odnosa u dječjoj grupi. Dječje igre s pravilima, kao regulacijski mehanizam socijalnih odnosa, kaže on, imaju dvije velike funkcije koje su vitalne za funkcioniranje svake kulture, a to su: socijalna integracija (približavanja članova grupe, podvrgavanje pravilima i socijalnim normama, kontrola vlastitih želja i impulsa itd.) Roberts i suradnici (1959) razvrstavaju igre s pravilima u tri kategorije: igre fizičke vještine, šanse i strategije. Caillois (1979) sve igre dijeli na četiri glavne kategorije: natjecanja, šanse, simulacije i vrtoglavice.

Za razliku od psihoanalitičara, Piaget promatra igru u sklopu kognitivnog razvoja i dovodi je u vezu sa strukturom misaonih aktivnosti. Kao multifunkcionalna, nejednoznačna, nespecijalizirana aktivnost igra je zaista povezana s kognitivnim razvojem.

3. VAŽNOST EKOLOŠKIH SADRŽAJA U ODGOJU I OBRAZOVANJU

Uzelac i Starčević (1999) navode kako igra ima vodeću ulogu kao svojevrsni posrednik u odgoju i obrazovanju djece mlađe dobi za okoliš. Prilikom uspostavljanja odnosa dijete – okoliš pojavljuje se odgajatelj. Kasnije i cijeli niz činitelja, nezaobilaznih u ostvarivanju komunikacije.

U ostvarivanju ciljeva odgoja i obrazovanja za okoliš važno mjesto imaju različiti izvori znanja. Ekološke sadržaje koji su u funkciji odgoja i obrazovanja za okoliš treba kontinuirano ponavljati. Potrebno je interdisciplinarno djelovanje predmeta, uporaba raznovrsnih metoda istraživačkog rada gdje učenici individualno, ali i u skupini pod mentorstvom učitelja, uočavaju i rješavaju probleme iz okoliša. Ekološke sadržaje koji su u funkciji odgoja i obrazovanja za okoliš treba kontinuirano ugrađivati u nastavne predmete polazeći od primjera iz svakodnevnog života, bliskih učenicima, i aktualnih sadržaja. Važno je razvijati ekološku svijest djeteta kao trajnu i normalnu reakciju pojedinca. Ona je rezultat praktične aktivnosti djeteta. Razvijat ćemo je aktivnim sudjelovanjem u radu i učenju pozitivnog stava prema njemu i razvijanja navika ponašanja prema okolišu.

3.1. Cilj odgoja za očuvanja okoliša

Cilj odgoja za okoliša je kompleksan i višeslojan (Benedict,1991). U postavljanju ciljeva odgoja za okoliš neki stručnjaci, naročito prirodoslovci, naglašavaju prije svega spoznajnu komponentu. Smatra se da djeca trebaju dobiti opsežna znanja o okolišu. U pedagojskom smislu pojam ekološko obrazovanje i odgoj podrazumijeva proces stjecanja znanja i razvijanja sposobnosti (De Zan, 1993). Izgrađivanje pozitivnog stava prema okolišu može nastati samo kao rezultat ekoloških znanja, vještina, navika i sposobnosti (Uzelac,1990). Kroz rad u programu za očuvanje okoliša cilj je razvoj pozitivnih odnosa i stavova prema prirodi, stjecanje spoznaja o prirodnoj sredini – ljudi, biljke, staništa, način života, stjecanje iskustva kroz istraživanje, isprobavanje, zapažanja, aktivno sudjelovanje, osvješćivanje spoznaja o opasnosti onečišćenja zraka, vode i ostalog okoliša, upoznavanje sa ekološkim postupcima u proizvodnji hrane i zaštiti biljaka, briga o biljkama, životinjama, vodi i zemlji kojoj najviše prijete čovjek svojim postupcima, sagledavanje međusobne ovisnosti između čovjeka i prirode za njegov opstanak (prehrana, liječenje, ljekovito bilje, zaštita od topline i hladnoće), upoznavanje djece sa globalnim zatopljenjem – ozonske rupe. Osim brige za okoliš i usvajanje temeljnih znanja i spoznaja o međusobnoj povezanosti svega u svijetu u eko vrtićima djecu se uči o važnosti vode za život i njenom očuvanje. Na ovaj način djeca stječu spoznaje o važnosti vode za sva živa bića, razvijaju pozitivne stavove, navike i ponašanja bitna za njeno očuvanje i štednju.

Prema Benedictu cilj odgoja za okoliš je kombinacija sadržaja i metoda koja uključuje sva četiri tipa ciljeva: čuvstvene, moralne, spoznajne i akcijsko usmjeravane. Čuvstveni cilj je najosnovnija podloga za ostale. Obuhvaća razvoj pravilnoga odnosa prema prirodi, što je prvi najvažniji cilj odgoja za okoliš. Odgoj za okoliš uključuje odnos između ljudi i prirode, kao i odnos među ljudima, i tijesno su povezani (Benedict, 1991).

3.2. Kako razviti ekološku svijest kod djeteta

Ekološka svijest se ne razvija na osnovi mnoštva podataka, već na osnovi razmišljanja o posljedicama i praktičnog djelovanja u vlastitom okolišu. Djeca će zavoljeti prirodu ako se uključe u rad npr. botaničkog vrta, stoga je potrebno ukinuti tradicionalan način učenja, i zamijeniti ga iskustvenim učenjem. Za takvo učenje može se primijeniti signifikatno učenje koje se ne zasniva na spremanju gotovih znanja, nego na povezivanju osobnog iskustva dobivenoga aktivnostima u okolišu (Marentič-Požamik, 1992). Srodno tomu učenju je akcijsko učenje, gdje djeca dobivaju znanja o okolišu na osobnom iskustvu, svojom aktivnosti u prirodnim ekosistemima, u kući, školi, neposrednom okolišu (Benedict, 1991). Ekološki sadržaji imaju važnu ulogu u odgoju i obrazovanju pri izgrađivanju osobnosti koja se zasniva na produciranju znanja čije su vrijednosti trajne, a ne samo privremene (Newmann, 1991).

Vladetić (1996) navodi da odgoj za zaštitu okoline treba početi od najranijeg uzrasta. Razvijanje i sustavno podržavanje ljubavi prema okolini u kojoj dijete živi, zadaća je obitelji i ustanova koje se bave odgojem djece.

Današnje vrijeme, vrijeme velikog tehnološkog napretka i naglašenih vrijednosti usmjerenih na potrošnju materijalnih usluga i dobara, dovodi do stvaranje ogromne količine otpada. Upravo zbog toga u dječjem vrtiću je važno osigurati uvjete kako bi djeca od najranije dobi učila promišljati o prevenciji nastanka otpada, odgovorno se odnosila prema onome što koriste i naposljetku otpad pravilno zbrinula. Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je u odraslih osoba koje ga okružuju jer ono uči po modelu, tj. ako vidi odrasloga kako poštuje prirodu i ono će se željeti tako ponašati.

Vladetić (1996) ističe preduvjete i zadaće za razvoj ekološke svijesti kod djece te kasnije spremnosti za djelovanje u očuvanju čovjekove okoline:

- poticati kod djeteta radoznalost u vezi problema zaštita čovjekove okoline, prvenstveno za samu okolinu koja ga okružuje,
- obogatiti znanja djeteta o prirodi uvjetima zdravog života (zrak, voda zemlja, živa bića)
- upućivati djecu na efekte onečišćenja čovjekove prirodne okoline
- upućivati djecu na mogućnost korekcije onečišćenja čovjekove prirodne okoline

- razvijati u djece samodisciplinu kao osnovu razvoja, „pozitivnog“ ekološkog ponašanja
- kroz radne navike razvijati u djeteta težnju za aktivnim praktičnim udjelom radi na prevenciji budućih ekoloških problema

Ekološki sadržaji su važan poticaj u razvijanju aktivnog odnosa djeteta prema okolišu., spretnosti i navika za sudjelovanje u zaštiti i oplemenjivanju prirode i okoliša te poticaj da se učenici već od prvih dana školovanja uče stvaranju ljepšeg okoliša i održavanju već stvorenoga (Borić, 2001). Kroz ekološke sadržaje djeca trebaju shvatiti bit okoline, te kako na razne načine zaštititi okoliš. Pobuditi u jeci svijest koliko je zapravo okolina važna za naš život i budućnost, te usmjeravati na očuvanje i poboljšanje. Ekološki odgoj i obrazovanje odvija se cijeloga života i uključuje novu životnu stvarnost koju treba rješavati postupno i u skladu s ekološkim normama.

3.3. Uloga odgojitelja u provođenju odgoja i obrazovanja za okoliš

Ekološku edukaciju potrebno je proširiti i nadograđivati u izvannastavnim aktivnostima. U tome je radu posebno značajna stručna osposobljenost nastavnika (De Zan, 1993).

Odgojiteljev odnos s djetetom od iznimne je važnosti i zasniva se na načelu poštovanja tog „malog čovjeka“. Djetetove oči uvijek sve prate i vide iako odgajatelji ponekad nisu toga svjesni. Odgojitelj treba biti dobar i kvalitetan primjer djetetu ukoliko želi da dijete razvije pozitivan stav o okolišu (Uzelac, 2000).

Za uspješno podučavanje odgojitelj bi djeci trebao zadavati različite aktivnosti u kojima se djeca susreću sa raznim ekološkim pojmovima, gdje mogu sami izraziti vlastita mišljenja o očuvanju okoliša te o samoj brzini o okolini koja ih okružuje. Uz ekološko obrazovanje potrebno je paralelno razvijati ekološku svijest djeteta kao trajnu i normalnu reakciju pojedinca. Odgoj za očuvanje okoliša je proces koji se razvija od rane mladosti kako bi djeca doživjela prirodu. Učenje je potrebno započeti manjim koracima. Razvijanje ekološke svijesti djece i odraslih dugotrajan je i složen proces. Djeca uče da svaki čovjek ima pravo na zdrav okoliš i život u takvom okruženju, na ima osobnu odgovornost prema sebi, drugima i materijalnim dobrima, da je život pun problema i da se oni u određenoj mjeri mogu riješiti (Dobrinić i Šebalj, 2004).

5. METODOLOGIJA PEDAGOŠKOG ISTRAŽIVANJA

5.1 Cilj istraživanja

Cilj ovoga rada je potaknuti djecu na sudjelovanje i uključivanje u igre i istraživačke aktivnosti, kako bi učila neposredno promatrajući, obogaćivala svoja znanja o očuvanju okoliša, i svijetu oko sebe.

5.2. Hipoteza

Igre i istraživačke aktivnosti povećavaju interes djece za rad

Djeca u istraživačkim aktivnostima lakše i u većoj mjeri usvajaju sadržaje.

5.3. Uzorak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku 28. djece (šestogodišnjaka u jednoj vrtićkoj skupini, od čega 18 dječaka. Djeca su podijeljena u dvije skupine, eksperimentalnu (N=14) i kontrolnu (N=14). Eksperimentalna skupina je igre i istraživačke aktivnosti provodila u prirodi, dok je kontrolna grupa u isto vrijeme sudjelovala u redovitim aktivnostima svoje vrtićke skupine. Za svako dijete dobivena je pismena suglasnost roditelja za sudjelovanje u istraživanju. Istraživanje je provedeno u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom (2003).

5.3. Instrument

Podaci su prikupljeni tijekom izvođenja istraživačkih aktivnosti. Evaluacijski listić, intervju, fotografije, pismeni i likovni radovi djece. U istraživanju su kao instrumenti korišteni evaluacijski listić i intervju s odgajateljicom. Evaluacijskim listićem ispitalo se zadovoljstvo djece istraživačkim aktivnostima u prirodi. Djecu smo podijelili u eksperimentalnu i kontrolnu grupu te bilježili razliku u radu te samo zadovoljstvo djece.

5.5. Metoda prikupljanja podataka

Istraživanje je provedeno u svibnju 2015.g u Osijeku. Za potrebe istraživanja izrađeni su evaluacijski listići, te je proveden i intervju s odgajateljicom.

Evaluacijskim listićima djeca su trebala ocijeniti aktivnosti i načine rada u istraživačkim aktivnostima te izraziti kako su se osjećali tijekom takvih aktivnosti.

U prvom nizu pitanja stajale su tvrdnje s kojima su se djeca mogli složiti ili ne složiti. Na grafičkoj skali procjena djeca su svoje stajalište mogli označiti kroz tri stupnja: krajnje pozitivan, krajnje negativan i neutralan. Istim načinom imali su prilike ocijeniti istraživačke aktivnosti u rasponu od sretan (zadovoljan) do tužnoga (nezadovoljan) takvim načinom rada.

Intervju proveden s odgajateljicom sastojao se od 5 pitanja. Njime se ispitala razlika u ponašanju i motivaciji djece za rad u istraživačkim aktivnostima s obzirom na aktivnosti koje odgajateljica svakodnevno provodi. Pitanja od kojih se intervju sastajao bila su otvorenog tipa.

5.6. Rezultati i rasprava

Tablica 1. Rezultati evaluacijskih listića

ZADATAK		Eksperimentalna skupina 14 djece
1.a) Više volim aktivnosti u prirodi	DA	14
	NE	0
b) današnje aktivnosti su mi se svidjele	DA	14
	NE	0
c) volio/la bih češće imati aktivnosti u prirodi	DA	14
	NE	0
d) danas sam dosta naučio/la	DA	12
	NE	2
2.a) Više volim učiti:	U SOBI	0
	U PRIRODI	14
b) učiti je bilo:	LAGANO	14
	TEŠKO	0
c) Više volim učiti:	U SKUPINAMA	10
	SAM/A	4
d) Danas sam se osjećao/la:	LOŠE	14
	ODLIČNO	0

Iz tablice 2 može vidjeti kako je odgajateljica prepoznala povećani interes za igre i istraživačke aktivnosti, istraživačke aktivnosti su im najviše bile zanimljive jer su sami tražili odgovore i dolazili do cilja. Iz samih rezultata evaluacijskih listića i zapažanja odgojiteljice možemo zaključiti da su igre i istraživačke aktivnosti na temu očuvanja okoliša, djeci bila pozitivno i motivirajuće iskustvo. Djeca su rado šetala parkom i slušala priču „Kako je čovjek sadio drveće“, te su spoznala kako moramo očuvati naše drveće, šume, jer nam oni stvaraju kisik za život. Kako umjesto bacanja papira mi ga sami možemo reciklirati i tako stvoriti novi papir. Da u šumama žive mnogo životinja i samim zagađenjem okoliša štetimo i njima. Te smo naučili zašto se otpad razvrstava po raznim kontejnerima.

Tablica 2. Intervju s odgojiteljicom

PITANJE	ODGOVOR
Što Vas je kod djece iznenadilo pri provedbi istraživačkih aktivnosti?	Kod djece me je najviše iznenadila sloga, bez obzira u kojoj su se skupini našli, nisu prigovarali i upadali u riječ, već su jedni druge slušali i uvažavali mišljenja. To je sigurno zato što ima se svidio ovaj način rada.
Smatrate li da su djeca više prihvatila aktivnosti u prirodi već u sobi? Zašto?	Smatram da su djeca više prihvatila aktivnosti u prirodi, prvenstveno jer im je istraživače aktivnosti realnije provoditi u prirodi nego u sobi, čak i same igre lakše je provesti u prirodi već u manjoj sobi gdje i sami vidite da nastaje kaos.
Jeste li primijetili razlike u radu djece s poteškoćama u razvoju u odnosu na njihov svakodnevni rad?	Nisam zaista, sva su djeca sudjelovala u obavljanju zadataka. Nisu pokazivali da oni to ne mogu niti neko nezadovoljstvo. Smatram da su vrlo uspješno izvršavali aktivnosti.
Smatrate li da su djeca dobro prihvatila ovakav način rada, provođenja igra i aktivnosti van sobe?	Smatram da su djeca odlično prihvatila ovaj način rada, jer igre vezane za očuvanje okoliša, najbolje se i provode u prirodi.
Smatrate li da je djeca porasla motivacija za rad, baš iz tih razloga što su poneke aktivnosti bile van sobe?	Da, smatram da se djeca bolje osjećaju u prirodi, pogotovo ako su i same igre i aktivnosti vezane za okoliš.

U Tablici 3 prikazani su rezultati znanja djece eksperimentalne i kontrolne grupe. Na pitanje „u šumama žive životinje“ obje grupe su pokazale jednaki uspjeh s po 14 točnih i 0 netočnih odgovora. Također se ta situacija dogodila na činjenici da možemo sami reciklirati papir. Na pitanje šume su važne zbog stvaranja kisika 19 djece je odgovorilo točno, od toga je 9 djece eksperimentalne grupe i 10 kontrolne grupe.

Na tvrdnju da zagađivanjem šuma ugrožavamo život životinjama 23 djece se složilo s tom činjenicom, dok 5 djece se ne slaže.

Na pitanje da papir nastaje od drveta točno je odgovorilo 15 djece, dok se pak 13 ne slaže s tom činjenicom.

Na činjenicu da papir možemo sami reciklirati, obje grupe su odgovorile točno, iz razloga jer smo i sami provodili tu aktivnost u skupini.

Na pitanje zagađivanje okoliša je štetno djeca iznose različito mišljenje od toga se 25 slaže s tom činjenicom, dok 3 pak ne. Zanima me razlog zašto misle da zagađivanje okoliša nije štetno, na što sam dobila odgovor „Nije štetno jer ne smeta za moje zdravlje što je papirić na ulici, pa tako ni životinjama u šumi ako je smeće razbacano.“

Kada čuvamo šumu i čuvamo našu planetu na tu činjenicu točno je odgovorilo 13 djece. Na činjenicu je da se otpad može razvrstavati po kontejnerima svi su dali točan odgovor, također smo i tu aktivnost provodili, imali smo 3 kontejnera (staklo, papir i plastične boce) te su djeca trebala razvrstati gdje koji otpad pripada.

Tablica 3 Rezultati kontrolne i eksperimentalne grupe na temu očuvanja okoliša

ZADATAK		KONTROLNA GRUPA	EKSPERIMENTALNA GRUPA	Σ
1.Šume su važne zbog stvaranja kisika?	TOČNO	9	10	19
	NETOČNO	5	4	9
2.U šumama žive životinje.	TOČNO	14	14	28
	NETOČNO	0	0	0
3.Zagađivanjem šuma ugrožavamo život životinjama.	TOČNO	11	12	23
	NETOČNO	3	2	5
4. Papir nastaje od drveta.	TOČNO	7	8	15
	NETOČNO	7	6	13
5. Možemo sami reciklirati papir i tako očuvati okoliš.	TOČNO	14	14	28
	NETOČNO	0	0	0
6. Zagađivanje okoliša je štetno.	TOČNO	11	14	25
	NETOČNO	3	0	3
7. Kada čuvamo šumu čuvamo i našu planetu.	TOČNO	7	6	13
	NETOČNO	7	8	15
8.Otpad se može razvrstavati po kontejnerima.	TOČNO	14	14	28
	NETOČNO	0	0	0
9. Važno je pravilno razvrstavati otpad.	TOČNO	10	8	18
	NETOČNO	4	6	10

Rezultati pokazuju da je eksperimentalna grupa bila uspješnija u 4 zadatka, a u ostala 3 zadatka imaju isto mišljenje. U ukupno 3 zadatka djeca obje grupe bili su jednako uspješni. Tablica 3 prikazuje kako je svaka grupa mogla prikupiti ukupno 126 točnih odgovora . Eksperimentalna grupa je od 126 mogućih ponudila 100 točnih odgovora čime je njihova uspješnost u testiranju procijenjena na visokih 80%. Kontrolna grupa ponudila je 97 točnih odgovora i time ostvarila uspješnost od 76%. Uspješnost između ove dvije grupe iznosi 4% u korist eksperimentalne grupe.

Tablica 4. Postotak riješenosti grupa

	EKSPERIMENTALNA GRUPA		KONTROLNA GRUPA	
	BROJ BODOVA	POSTOTAK	BROJ BODOVA	POSTOTAK
TOČNO	100	80%	97	76%
NETOČNO	26	20%	22	24%
Σ	126	100%	126	100%

Možemo zaključiti da djeca koja su aktivnosti provodila na istraživački način bili uspješniji u rješavanju listića. Time možemo zaključiti da djeca koja se bave istraživačkim aktivnostima i u mom slučaju na otvorenom da su pokazala veće znanje i motivaciju za rad, za razliku od djece koja su aktivnosti provodila u sobi. Također se pokazalo da su uspješnija u svim vrstama zadataka.

6. ZAKLJUČAK

Igra je najizrazitiji oblik dječje aktivnosti, spontana je i dobrovoljna, a njen značaj leži u fizičkom, spoznajnom i socijalno-emocionalnom razvoju djeteta. U igri se izražavaju radoznalost, osjetljivost, fizička aktivnost i potreba za suradnjom i zajedništvom među sudionicima. Dijete se kroz igru afirmira, vlastitom aktivnošću stječe nove spoznaje o sebi i ljudima općenito, prerađujući, predstavljajući ili zamišljanjem svog iskustva. Doprinos igre leži i u tome što ona ispunjava privatne funkcije igrača, odnosno oslobađa od napetosti, olakšava frustracijske situacije, rješava konflikte i zadovoljava dječje želje i potrebu da se osjeća odraslim.

Ovim radom pokušala sam popularizirati ekološke sadržaje u dječjim vrtićkim aktivnostima te pokazati važnost njihova uvođenja u same aktivnosti. Ujedno sam pokušala prikazati igru kao metodu učenja koja je vrlo važna za dijete i cjelokupni odgojno obrazovni program. Rezultati evaluacijskih listića pokazuju nam da se djeci sviđa igra kao način rada. Brojnim istraživanjima dokazano je kako djeca motivirani istraživačkim aktivnostima postižu bolje rezultate. Kreativnost, stvaralaštvo, samostalnost, preciznost, suradnja samo su neke od pozitivnih posljedica istraživačkih igara i aktivnosti. Istraživanje je pokazalo kako djeca dosta znaju o samom očuvanju okoliša, te kako će i sami sudjelovati u tome. Aktivnosti vezane za okoliš prihvatljive su djeci, pa bi se trebale češće primjenjivati.

LITERATURA

1. Bognar, B. (2009). Ostvarivanje suštinskih promjena u odgojnoj praksi posredstvom akcijskih istraživanja. *Odgojne znanosti*, 11(2), 399-414.
2. Borić, E. (2001). Važnost ekoloških sadržaja u odgoju i obrazovanju. *Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 6, 23-28.
3. Borić, E. i Škugor A. (2011). Učenje kroz igru u nastavi prirode i društva. U M. Vantić-Tanjić (Ur.), *Unapređenje kvalitete života djece i mladih. Tematski zbornik*, (str. 89.-97). Tuzla: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet univerziteta u Tuzli.
4. Cain, T. (2011). Pregled ciklusa akcijskog istraživanja. U D. Kovačević i R. Ozorlić Dominić (ur.). *Aksijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika* (str. 27-34). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
5. Dobrinić, S. i Šebalj, M. (2004). Ekološki projekti u vrtiću. U N. Babić, S. Irović i Z. Redžeš-Borak (Ur.), *Rastimo zajedno* (str. 93-98). Osijek: Grafika.
6. Duran, M. (1995). *Dijete i igra*. Zagreb: Naklada Slap.
7. Farkaš, Lj. (2004). Eko program u vrtiću „Mak“ i lokalna zajednica. U N. Babić, S. Irović i Z. Redžeš-Borak (Ur.), *Rastimo zajedno* (str. 99-104). Osijek: Grafika.
8. Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske knjige.
9. Uzalec, V. (1993). *Djelatnosti u razvoju ekološke osjetljivosti djece*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško- književni zbor.
10. Uzalec, V. (2000). *Ekologija – korak bliže djetetu*. Rijeka: Adamić d.o.o.
11. Uzalec, V. (1990). *Osnove ekološkog odgoja*. Zagreb: Školske novine.

PRILOZI

Prilog 1. Plan izvođenja igara i aktivnosti na temu očuvanja okoliša

Prva aktivnost je bila priča Čovjek koji je sadio drveće pomoću koje sam ispitala koliko djeca znaju o stvaranju okoliša oko sebe, te o njegovom očuvanju. Nakon priče slijedio je razgovor i konkretna pitanja.

1. Kako se osjećao čovjek iz priče?
2. Zašto je čovjek koji je živio u kolibi sa psom sadio žireve i hrastove?
3. Smatrate li da je dobro činio sadeći toliko stabala?
4. Znate li da šume stvaraju kisik? Bismo li mogli živjeti bez kisika?
5. Trebamo li očuvati naše šume? Poticati na sadnju novih?
6. I u vrijeme rata Elzer nije odustajao od sadnje, nakon rata u suhim potocima počela je voda teći.
7. Šumar je zadao nalog da se ne smije paliti vatra u šumi, što mislite zašto?
8. Smatrate li da je Elzer dobro postupio što je pustaru pretvorio u šumu, bogatu kisikom i životom?

Djeca su surađivala, odgovarala su na sva pitanja koja sam postavila. Nisam imala problema s dobivanjem odgovora, čak štoviše, nisam uspjela čuti odgovor od svakog djeteta, kako zbog ograničenosti s vremenom, tako i zbog opadanja koncentracije čitave skupine. Bez obzira na to dobila sam raznolike odgovore po kojima sam vidjela da djeca imaju dosta znanja o očuvanju okoliša, te uzgoju vlastitih biljaka, te sam im predložila da slijedeća aktivnost bude sadnja biljke, što su djeca rado prihvatila.

2. Igra „Sadimo zajedno“

Potreban materijal : biljke, posudice, zemlja, svjetlost, voda

Odlučila sam s djecom posaditi nekoliko biljaka (mahune, grašak, grah). Djeca su sa zadovoljstvom i velikim zanimanjem prihvatila ovu aktivnost. Prije nego smo krenuli na ovu aktivnost sjeli smo u krug i razgovarali smo o biljkama koje ćemo posaditi. Zajedno smo proučili što je sve potrebno kako bi naše biljke uspjele proklijati (koliko vode, svjetla i sl.). Nakon toga otišli smo na terasu dvorišta i posadili biljke u posude koje smo dobro zalili i ostavili na prozoru sobe.

Slika 1. Igra: Stvarajmo zajedno

Slika 2. Igra: Stvarajmo zajedno

Pitanja koja sam postavljala tokom aktivnosti:

1. Recite mi što nam je potrebno za sadnju biljke?
2. Što je biljci potrebno da bi izrasla?
3. Što biljke proizvode?
4. Možemo li se hraniti plodovima biljke koje posadimo?
5. Zašto moramo očuvati naše biljke i prirodu oko nas?

3.Igra: „Recikliranje papira“

Ključni pojmovi: recikliranje, papir, voda, mrežica, krpe

Potreban materijal: papir, posude, PVC materijal, krpe, pregače

Djeci su ponuđeni novinski papir, PVC posude, mrežica, krpe i dr. Postepeno ću im objašnjavati proces recikliranja papira (kidanje, usitnjavanje, prosijavanje, sušenje papira). Prije same aktivnosti moramo zaštititi stol i pod PVC materijalom, te pripremiti pregače i krpe za ruke.

- Prvo smo skupili sav papir kojega imamo u Eko kutku.
- Natrgali smo ga na male komadiće, te ga stavili u blender kako bi dobili glatku masu.
- Smjesi smo zatim dodali aditive: cvjetice lavande zbog mirisa te prehrambenu boju
- Zatim smo plastičnu kadicu napunili do pola vodom te u nju stavili već dobivenu smjesu papira.
- Dodali smo eko ljepilo od tekućega škroba da se smjesa poveže.
- Preko izrađenoga kalupa smo stavili smjesu te ju ukrali, potom je uslijedilo sušenje papira.

Slika 3. Igra: Recikliranje papira

Pitanja koja sam postavljala tokom aktivnosti su:

1. Jeste li se ikada susretali sa recikliranjem papira?
2. Koji vam se dio najviše svidio u samome procesu?
3. Čuvamo li mi naš okoliš ovakvim aktivnostima?
4. Hoćemo li češće provoditi ovu aktivnost?

Djeca su se i prije susretala sa aktivnošću recikliranja papira, no mnoga nisu znala postupak, poneka čak ni zašto se papir reciklira. Dječak Ivan je rekao:“ Nije li jednostavnije kupiti novu bilježnicu, nego zbog jednog papira praviti ovo sve?“ Tu sam uočila da djeca ne znaju puno o prirodnim postupcima, o očuvanju i zaštiti okoliša

Djeci sam tokom aktivnosti pričala da današnje doba svi koristimo papir. Okruženi smo papirima, knjigama, časopisima, novinama i printerima koji stalno „gutaju" papire, a gotovo da i ne pomislimo odakle on dolazi ili o tome koliko njegova proizvodnja utječe na okoliš. Papir se može izraditi od različitih materijala kao što su pamuk, konoplja, trava, duhan, a u nekim dijelovima svijeta čak i od slonove „kakice", ali papir se najčešće radi od celulozne kaše koja se dobiva paranjem drveća.

Kako je za proizvodnju novog papira potrebno uništiti šume, spoznajemo da reciklaža nije samo zabavna, već nužna ukoliko želimo sačuvati ovaj naš jedini okoliš i planetu koju nastanjujemo. Srećom još uvijek možemo spasiti bar dio tih stabala ako koristimo manje papira i recikliramo već korišteni.

Iz želje za očuvanjem okoliša opredjeljujemo se za ručnu izradu recikliranog papira . I ne samo to, znamo da šuma je dom mnogim životinjama. Zamislite koliko životinja stanuje u šumama, a tek u prašumama, te životinje može vidjeti u zoološkom vrtu.

4. Igra: „Razvrstaj otpad“

Ključni pojmovi: otpad, razvrstavanje, ambalaže

Potreban materijal: razni otpad i ambalaže

Opis igre: na odlagalištu smeća nalaze se različite vrste otpada, a pokraj se nalaze tri kante u koje djeca razvrstavaju otpad – plastičnu, papirnu i metalnu ambalažu. Cilj igre je razlikovanje otpada od smeća, te prepoznavanje vrste otpada.

Slika 4. Igra „Razvrstaj otpad“

U društvenoj igri „Razvrstaj otpad“ na početku je sudjelovao samo jedan dječak, koji je odmah shvatio bit igre, te da smeće nije jednako otpadu i zašto ga razvrstavamo. U početku je bio mali interes za igrom, iz razloga jer su djeca govorila da je igra lagana, da oni to znaju, no ubrzo su shvatili da i nije baš tako. Jednom broju djece nije u potpunosti bila jasna podjela smeća od otpada, smatrali su da je isto, te ih je bunilo samo razvrstavanje. Ona djeca koja su znala su bila malo nestrpljiva da dođu na svoj red, te su znala ostalima suigračima dovikivati kako to nisu znali, da je to baš lagano. Ona djeca koja to rade i kod kuće, bila im je potpuna jasna igra, dok su poneka djeca bila malo zbunjena. Nakon razgovora s djecom, poštivala su se pravila igre, te su se uvažavala različita mišljenja i stajališta djece, te su na kraju djeca koja su imala veća znanja o razvrstavanju otpada, objašnjava ostaloj djeci zašto se razvrstava otpad.

5. „Neobično drvo“

Potreban materijal: tempera, voda, kist, papir, spužvica

Tehnika : Mokro na mokro

Za tehniku „mokro na mokro“ kao sam poticaj za slikanje koristila sam priču „Čovjek koji je sadio drveće“. Nakon ispričane priče djeci sam zadala zadatak da nacrtaju nešto što su upamtili iz priče koristeći samo tri boje koje su dozvoljene. Dozvoljene tempere su crvena, žuta i plava.

Slika 5. Igra: „Neobično drvo“

Tehnika „mokro na mokro“ je jako dobro prihvaćena kod djece. Zanimljivo im je raditi sa tempera i spužvicama. Djeca su pažljivo slušala priču, jer su svi nacrtali nešto iz priče. Priča ih je čak potakla da razmišljaju da i sami posade nešto svoje, te da se brinu o tome. Većina djece odlučilo je nacrtati neobično drvo, te crtajući vodila su razgovor o tome što bi voljela da to drvo „stvara“. Djeca su govorila kako bi voljela da drvo rodi puno hrane za svu gladnu djecu, neka su pak rekla da rodi novac, kako bi svi mogli živjeti. Jako mi se svidjelo što su djeca htjela pomoći nemoćnima. Često su me znala pitati mogu li kombinirati dozvoljene boje kako bi dobili željenu boju na što sam ja odgovorila da mogu.

Prilog 2. Evaluacijski listić

OBOJI:

Danas sam se osjećao/la

LOŠE

DOBRO

ODLIČNO

Učiti je bilo:

TEŠKO

DOBRO

LAKO

ZAOKRUŽI:

SLAŽEM SE

NE SLAŽEM SE

Više volim aktivnosti u prirodi

Današnje aktivnosti su mi se svidjele

Volio/la bih češće imati aktivnosti u prirodi

Danas sam dosta naučio/la

Više volim učiti:

Učiti je bilo:

Više volim učiti:

Danas sam se osjećao/la: